

คู่มือการจัดการความรู้
ด้านการผลิตบัณฑิต และด้านการวิจัย
คณะมนุษยศาสตร์
ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑

จัดทำโดย

คณะกรรมการจัดการความรู้ คณะมนุษยศาสตร์

การจัดการความรู้ด้านการผลิตบัณฑิต
หัวข้อ “จัดการเรียนการสอนอย่างไร
ให้มีความรู้คู่คุณธรรม”

สาเหตุที่ต้องมีกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้

๑. เพื่อดึงดูดให้นักศึกษาเข้าชั้นเรียน เนื่องจากระบบการเรียนของมหาวิทยาลัยเป็นแบบตลาดวิชา ไม่บังคับเข้าชั้นเรียน
๒. เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
๓. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์จริงทั้งในและนอกห้องเรียน
๔. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้คู่คุณธรรมที่ได้รับในชั้นเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

เทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษา

๑. กิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนใช้อยู่แล้วในวิชาที่สอนหรือจัดขึ้นโดยเฉพาะ แล้วนำมาพูดคุย แลกเปลี่ยนกันและร่วมกันวิเคราะห์ เช่น

๑.๑ ก่อนเริ่มการบรรยายทุกครั้งควรสอนเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ชี้แจงข้อกำหนด และมารยาทในห้องเรียน

๑.๒ การเล่าเรื่องสั้น นิทาน คำคม คติสอนใจ การดูคลิปสั้น ๆ หรือเล่ามุมมองชีวิต ประสบการณ์ และทัศนคติในการดำเนินชีวิตของอาจารย์หรือนักศึกษา

๑.๓ การเรียนรู้วัฒนธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติ และข้อห้ามต่าง ๆ ที่ไม่ควรปฏิบัติของชาติอื่น รวมทั้งมารยาทสากล

๑.๔ หลักการพูดที่ดี การพัฒนาการรับ-ส่งสาร ให้เกิดประโยชน์ด้านคุณธรรมจริยธรรม การติดต่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศ หลักไวยากรณ์ภาษา

๑.๕ การนำแนวคิดการทำงานของคนญี่ปุ่น โฮเร็นโซ (HOU-REN-SOU) มาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

๑.๖ การนำแนวคิดของขงจื้อ (๑) เรื่อง “ความกตัญญู” (๒) เรื่อง “ที่จู้กู่ย” กฎของศิษย์ (๓) เรื่อง “ความรักความเมตตา” ต่อสรรพสิ่งบนโลก มาใช้ในการดำเนินชีวิต

๑.๗ คุณลักษณะนักศึกษาที่ควรได้รับการฝึกฝน และพัฒนา ได้แก่ (๑) IQ Intelligence Quotient ความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (๒) EQ Emotional Quotient ความฉลาดด้านอารมณ์ (๓) MQ Moral Quotient ความคิดด้านศีลธรรม (๔) AQ Adversity Quotient ความฉลาดในการแก้ไขปัญหา

๑.๘ การเคารพหรือไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ส่วนบุคคลทั้งของผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้น เช่น การอัดเสียงอาจารย์บรรยายหรือถ่ายภาพแล้วนำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

๑.๙ การสอนเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตทางวิชาการ และจริยธรรมทางวิชาการ

๑.๑๐ การสอนเรื่องการมีวินัย ตรงต่อเวลา ความมีน้ำใจ การเสียสละต่อผู้อื่น การให้เกียรติซึ่งกันและกัน

๑.๑๑ การสอนเรื่องการคิดอย่างมีระบบ และมีวิจารณ์ญาณ

๑.๑๒ การสอนเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบ ต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อสังคม

๑.๑๓ การสอนเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ สิ่งที่ควรกระทำ ภายใต้อุปกรณ์วิชาชีพ จริยธรรมวิชาชีพ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ การเคารพกฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กร

๑.๑๔ การสอนเรื่องบุคลิกภาพ การรวบรวม การจัดเก็บข้อมูล โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และการเผยแพร่ข้อมูล โดยใช้หลักการ PAPA

๑.๑๕ การตั้งคำถามของอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนไปแล้ว และมีรางวัลสำหรับผู้ตอบได้

๑.๑๖ การออกข้อสอบเรื่องคุณธรรม จริยธรรมในการสอบปลายภาค เพื่อวัดผลการเรียนรู้

๒. กิจกรรมเรียนรู้ นอกห้องเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัย คณะมนุษยศาสตร์ ภาควิชาฯ หรืออาจารย์ผู้รับผิดชอบวิชา จัดขึ้น และการสอนจากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น

๒.๑ การจัดโครงการพัฒนานักศึกษา เช่น โครงการ “ภาษา ตะวันตกสัมพันธ์” โครงการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษา โครงการเสริมสร้างทักษะรู้เท่าทันสื่อในศตวรรษที่ ๒๑ เรื่อง “อ่านสื่อออก ตามสื่อทัน” และโครงการบรรยายธรรม

๒.๒ ควรมีชั่วโมงให้คำปรึกษา ทั้งเรื่องการเรียนรู้ และปัญหาส่วนตัว

๒.๓ การสอนคุณธรรมในเรื่องของการตัดสินใจ การให้ชื่อสิ่งของหรือของขวัญแก่อาจารย์โดยหวังผลตอบแทน การที่นักศึกษาพยายามทุจริตเกี่ยวกับผลการเรียน หรือการกระทำใด ๆ ที่เข้าข่ายทุจริต โดยที่นักศึกษาไม่รู้ตัว

๒.๔ การให้นักศึกษาคูสารคดี การติดตามข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของสังคมโลก แล้วนำมาถกประเด็น วิเคราะห์ ในเชิงคุณธรรม จริยธรรม

๒.๕ การสอนตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น

๓. กิจกรรมภายนอกห้องเรียนที่จัดขึ้นร่วมกับหน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่

๓.๑ การทำงานจิตอาสา

๓.๒ การบริจาคเลือด เส้นผม (สิ่งที่ไม่ใช้เงิน)

๔. การใช้ E-mail, Facebook และ Line

๔.๑ แนะนำการใช้ภาษาที่ถูกต้องในการติดต่อสื่อสารกับอาจารย์ทาง E-mail, Facebook และ Line รวมถึงช่วงเวลาในการติดต่อ

๕. จากตัวอาจารย์ผู้สอน

๕.๑ อาจารย์ควรประพฤติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษา

๕.๒ การอนุญาตให้นักศึกษาเข้ามามีบทบาทในพื้นที่ส่วนตัวของอาจารย์ผู้สอน เช่น E-mail, Facebook และ Line ได้ก็ต่อเมื่อนักศึกษาผู้นั้นสำเร็จการศึกษาแล้วหรือเรียนจบในวิชาที่สอน และไม่มีเรียนด้วยกันอีกเพื่อหลีกเลี่ยงข้อครหา

๕.๓ อาจารย์ผู้สอนไม่ควรสนิทสนมกับนักศึกษาคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจนเกินไป เพื่อหลีกเลี่ยงข้อครหา

**การจัดการความรู้ด้านการวิจัย
หัวข้อ “เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล
และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ”**

เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพสาขาวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี

การวิจัยทางประวัติศาสตร์นั้นส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังกรณีการศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่จัดแสดงโบราณวัตถุในหลุมขุดค้นทางโบราณคดีในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ๒ แหล่ง เพื่อศึกษาวิเคราะห์และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตลอดจนตอบคำถามปัญหาข้อสงสัยต่าง ๆ

แหล่งข้อมูลที่ ๑ หมายถึง แหล่งข้อมูลเอกสารชั้นต้น (ปฐมภูมิ) ซึ่งที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบพร้อมใช้เป็น แหล่งข้อมูลอ้างอิงอยู่ในรูปงานวิจัยหรือผลงานวิชาการอื่น ๆ ที่ได้ศึกษาวิจัยมาก่อนหน้านี้

แหล่งข้อมูลที่ ๒ หมายถึง แหล่งข้อมูลการลงพื้นที่ที่ศึกษาสภาพพื้นที่จริงนั้นได้มาจากนักวิจัยลงพื้นที่ทำการสำรวจแหล่งโบราณคดีและแหล่งประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ที่เลือกเป็นแหล่งศึกษาวิจัย อย่างไรก็ตาม นักวิจัยพบว่า ข้อมูลที่รวบรวมจากการลงพื้นที่จริงนั้นมีการเชื่อมโยงกับการสัมภาษณ์ และการสนทนากับผู้อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาดังกล่าว นอกจากนี้ พบว่า มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับงานวิจัยและวรรณกรรมที่ได้ศึกษาที่ผ่านมา จากข้อมูลที่ได้รับมานำมาสู่การวิเคราะห์ด้วยการคัดกรองข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ สำหรับความท้าทายของการวิจัยเชิงคุณภาพในสาขาวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดีประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการศึกษาแหล่งโบราณคดีนั้น

การเข้าถึงแหล่งขุดค้นต่าง ๆ หลายพื้นที่ที่อยู่ในบริเวณห่างไกล และต้องได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ประชาชน รวมถึงการพิจารณาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ในอดีตนั้นอาจไม่เพียงพอ เพราะว่าแหล่งเหล่านั้นในปัจจุบันอาจมีการเปลี่ยนแปลงคลาดเคลื่อนไปจากที่ระบุไว้ในเอกสารเดิม

เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพสาขาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา

และคติชนวิทยา

การศึกษาทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่ผ่านมานิยมเลือกใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยสาขาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และคติชนวิทยานั้น ส่วนใหญ่เป็นการผสมผสานร่วมกันทั้งเชิงปริมาณ (สำรวจ) และเชิงคุณภาพ (การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์)

การสังเกตการณ์ เป็นวิธีการหรือเทคนิคการรวบรวมข้อมูลที่นักสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และคติชนวิทยานิยมใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ที่สนใจ การสังเกตการณ์นั้นมีทั้งรูปแบบการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม คือ ผู้วิจัยเข้าไปคลุกคลี ร่วมปฏิบัติ ร่วมกิจกรรมกับกลุ่มตัวอย่าง หรือเข้าไปร่วมในปรากฏการณ์ที่นักวิจัยกำลังศึกษา เช่น การประกอบพิธีกรรม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม คือ ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตเหตุการณ์ สถานที่ บุคคล กิจกรรม โดยนักวิจัยจะจดบันทึก อาจมีรายละเอียดประเด็นการสังเกตการณ์ หรืออาจใช้เทคนิคการวาดภาพ การถ่ายภาพ หรือบันทึกวิดีโอต่าง ๆ

การสัมภาษณ์ สามารถแบ่งรูปแบบได้หลากหลาย มีทั้งรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม การสัมภาษณ์อัตชีวประวัติ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง ทักษะสำคัญ คือ

การพูดคุย การสังเกตอากัปกิริยา ท่าทาง น้ำเสียงของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งนักวิจัยต้องมีไหวพริบในการสื่อสาร การใช้คำพูด รวมทั้งการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าระหว่างสัมภาษณ์

ประเด็นสำคัญของการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ คือ เทคนิคของการจดบันทึกข้อมูล และการเปิดเผยตนเองให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่า เป็นนักวิจัย การกลมกลืนเหมือนคนในหรือใช้มุมมองในการศึกษาแบบคนใน Emic View โดยในประเด็นการจดบันทึกข้อมูลนั้น ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ นักวิจัยต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัว ทักษะการจดบันทึก การจับใจความ จับประเด็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ การจดบันทึกที่ดีจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียด ครบถ้วนและชัดเจน ซึ่งจะมีผลสืบเนื่องไปยังการวิเคราะห์และตีความข้อมูลในขั้นตอนการทำวิจัยต่อไป

เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพสาขาวิชาภาษาต่างประเทศและภาษาศาสตร์

การวิจัยด้านมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาภาษาต่างประเทศและภาษาศาสตร์นั้น ส่วนใหญ่นิยมการวิจัยเชิงคุณภาพเหมือนกับสาขาวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี สาขาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และคติชนวิทยา การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการดำเนินการวิจัยนั้นมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับหัวข้อปัญหาวิจัย เช่น การวิจัยการสอนภาษาที่ผสมผสานการวิเคราะห์มิติทางด้านวัฒนธรรม วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นนิยมใช้วิธีการเข้าไปสังเกตการณ์ผู้เรียน การคลุกคลีกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการใช้ทักษะในการสัมภาษณ์ พูดคุย สอบถาม และการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทักษะสำคัญของการวิจัยทางด้านภาษาต่างประเทศนั้น ประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ ทักษะด้านการสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่าง การใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การปรับตัวและการเข้าใจบริบทของกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ส่วนการทำวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์นักเรียนหรือนักศึกษา โดยครูอาจารย์ผู้สอน

ทั้งนี้ ภาพรวมของการวิจัยเชิงคุณภาพต่อการศึกษาด้านการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศนั้น ช่วยให้เข้าใจบริบทต่าง ๆ ได้ดีมากขึ้น ทั้งด้านทักษะการเรียนรู้ ทักษะคิด มุมมอง แรงจูงใจของผู้เรียน รวมถึงมิติทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพรูปแบบต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม ภาพรวมของการวิจัยเชิงคุณภาพ มักจะมีข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับคุณภาพของข้อมูลที่อาจมีอคติ หรือความเอนเอียงในการตีความข้อมูล เนื่องจากความเป็นอัตวิสัยของผู้วิจัยทั้งในด้านการเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับผู้ให้ข้อมูล เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการตีความ ดังนั้น กระบวนการตรวจสอบที่สำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ไม่ว่าจะ เป็นทางสาขาวิชาใด จึงมักเลือกใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) เปรียบเทียบเชื่อมโยงทั้งในด้านแหล่งข้อมูล หลายแหล่ง หลายวิธีการ หรือการตรวจสอบด้านเวลา บุคคล สถานที่ รวมถึงตัวนักวิจัยเองด้วย

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นั้น สามารถสรุปเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคต ดังนี้

การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ หมายถึง เทคนิคหรือวิธีการรวบรวมเพื่อให้ได้ ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย อย่างไรก็ตาม การสัมภาษณ์นั้น แบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or formal interview) ผู้วิจัยได้จัดทำ คำถามต่าง ๆ ที่ต้องการจะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ดังนั้น วิธีการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างนั้น ผู้วิจัยจะถามคำถามแบบเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง ทุกคน

๒. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) ผู้วิจัยอาจเตรียมแนวคำถามไว้กว้าง ๆ การสัมภาษณ์ลักษณะนี้ต้องอาศัย ประสบการณ์และการใช้วาทศิลป์เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามและเล่า เรื่องออกมาทั้งหมด ซึ่งจะนำเข้าสู่ประเด็นเพื่อให้ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ ของการวิจัยให้ได้ มักจะทำความคุ้นเคยไปกับการสังเกต การสัมภาษณ์แบบนี้ ตัวผู้วิจัยจะเป็นผู้สัมภาษณ์ ผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระในการเล่าเรื่อง และ ผู้สัมภาษณ์ต้องพยายามตะล่อมเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของ การวิจัย

ข้อดีและข้อด้อยของการสัมภาษณ์

ข้อดี

๑. ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจและตรวจสอบความถูกต้องของ ข้อมูลได้ในขณะสัมภาษณ์

๒. ผู้วิจัยสามารถทำการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างได้ทุกระดับ การศึกษา

๓. ผู้วิจัยสามารถอธิบายคำถามที่กลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจได้ขณะที่ สัมภาษณ์

๔. ผู้วิจัยสามารถสังเกตพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสัมภาษณ์ได้ ว่ามีความสมัครใจให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยหรือไม่

ข้อด้อย

๑. ผู้วิจัยใช้เวลายาวนานในการเก็บรวบรวมข้อมูล และต้องดำเนินการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละครั้งอย่างรีบด่วน
๒. ผู้วิจัยต้องอาศัยประสบการณ์ในการออกภาคสนามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลว่า ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นเชื่อถือได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้ถูกสัมภาษณ์
๓. อารมณ์ของผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ มีผลต่อความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
๔. การสัมภาษณ์ต้องใช้เวลามาก เพราะต้องสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล
๕. ข้อมูลที่ได้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น สภาพอากาศ แสง เสียงรบกวน

วิธีการสังเกตการณ์

วิธีการสังเกตการณ์ หมายถึง วิธีเก็บข้อมูลโดยการสังเกตโดยตรงจากปฏิกิริยา ท่าทาง หรือเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นในขณะใดขณะหนึ่ง และจดบันทึกไว้โดยไม่มีการสัมภาษณ์ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. ผู้สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) โดยนักวิจัยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยประพฤติตัวเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มหรือสังคมนั้น ๆ กล่าวคือ เป็นคนวงใน (insider) ข้อดี คือ จะได้ข้อมูลที่แท้จริง เนื่องจากผู้ที่ถูกศึกษาไม่ทราบว่าตนถูกสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกมาจะเป็นไปตามธรรมชาติ

๒. ผู้สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) ในบางกรณีที่นักวิจัยไม่คุ้นเคยหรือบางสถานการณ์ไม่สามารถเข้าไปสังเกต

แบบมีส่วนร่วมได้ หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมอาจจะเป็นการไปรบกวนผู้ถูกสังเกต และทำให้มีการแสดงพฤติกรรมที่ผิดเพี้ยนไปจากปกติได้ ในกรณีเหล่านี้ นักวิจัยต้องเลือกสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมแทน

ข้อดีและข้อด้อยของการสัมภาษณ์

ข้อดี

๑. สามารถได้รายละเอียดต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งถ้าเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์อาจไม่ได้คำตอบที่จริงจัง จึงควรใช้การสังเกตเข้าช่วย
๒. ช่วยทำให้ทราบข้อมูลที่ผู้ตอบปกปิด หรือไม่เต็มใจตอบ
๓. จะได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และความสมบูรณ์ได้มากกว่า
๔. เป็นการเก็บข้อมูลจากเหตุการณ์จริง ๆ นับได้ว่าเป็นข้อมูลชนิดปฐมภูมิ

๕. นักวิจัยสามารถจดจ่อกับสิ่งที่ต้องการสังเกตได้มากขึ้น บันทึกข้อมูลได้สะดวกขึ้น

ข้อด้อย

๑. กระทำไม่ได้สะดวก เช่น เกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว
๒. กระทำไม่ได้ทุกแห่งทุกมุม เช่น ประวัติชีวิต
๓. ไม่อาจทำได้ตามที่ต้องการ จะต้องคอยจนกว่าเหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้น เช่น สังเกตวิธีแต่งงาน

๔. ก่อให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกวิจัย อาจเป็นเหตุให้เกิดอคติ ข้อมูลอาจจะขาดความเที่ยงตรง